

The Preference of Opticianry Program in Turkey

Hasan Durmuş^{1,*}

¹Opticianry Program, Vocational School of Health Services, Izmir University of Economics, Izmir, Turkey

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 29/04/2023

Accepted: 12/06/2023

ABSTRACT

In this study, the number of quotas of optician programs in Turkish universities between 2018 and 2022 and the occupancy rates of these quotas were examined. While 3663 quotas were defined for optics programs in 2018, 5711 quotas were defined in 2022. The occupancy rate in these programs in 2018 was 98.1%. This number is the highest occupancy rate among the years surveyed. In 2021, this occupancy rate is 82.4%. This occupancy rate is the lowest occupancy rate in these years. When the students' placement scores in optician programs were examined, it was seen that the students with the lowest and highest scores preferred foundation universities. The findings obtained as a result of this research can be evaluated in terms of the future of the optician profession in the country and graduate employment.

Keywords: Opticianry, Quotas, University, Optician, Base Score

Türkiye'deki Optisyenlik Programlarının Tercih Edilme Durumu

Süreç

Geliş: 29/04/2023

Kabul: 12/06/2023

Öz

Bu çalışmada, Türkiye üniversitelerindeki optisyenlik programlarının 2018 ile 2022 yılları arasındaki kontenjan sayıları ile bu kontenjanların doluluk oranları incelendi. 2018 yılında optisyenlik programlarına 3663 kontenjan tanımlanırken 2022 yılında 5711 kontenjan tanımlanmıştır. Bu programlarda 2018 yılında doluluk oranı %98,1'dir. Bu sayı araştırılan yıllar arasındaki en yüksek doluluk oranıdır. 2021 yılında ise bu doluluk oranı %82,4'tür. Bu doluluk oranı ise bu yıllar arasındaki en düşük doluluk oranıdır. Öğrencilerin optisyenlik programlarına yerleşme puanları incelendiğinde ise en düşük ve en yüksek puanı alan öğrencilerin vakıf üniversitelerini tercih ettikleri görüldü. Bu araştırma sonucu elde edilen bulgular optisyenlik mesleğinin ülkemizdeki geleceği ve mezun istihdamı açısından değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Optisyenlik, Kontenjan, Üniversite, Optisyen, Taban Puan

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution 4.0
International License

^a hasan.durmus@ieu.edu.tr

^b ORCID: 0000-0002-4113-3454

How to Cite: Durmuş H. (2023) The Preference of Opticianry Program in Turkey. Health Services Research Journal, 1(1): 35-38

Giriş

İnsanların yaşam boyunca öğrendiklerinin %80'i görsel uyaran kaynaklıdır (Scheiman M.). Bu olgunun sağlıklı gerçekleşmesinde, ışığı farklı oranda kıran bölümleriyle insan gözü önemli rol oynar. Genetik veya çevresel etkenler, insan gözünün ışığı kırma gücünde (diyoptrisinde) değişime yol açabilir. Görme kalitesinde azalmaya neden olan bu durum, görmeye yardımcı tıbbi malzemelerin kullanılmasını gerektirir.

Türkiye'deki mevcut yasal düzenlemeler, göz muayenesi ve kontrolüyle birlikte göze uygulanan her türlü cerrahi müdahalenin göz hekimlerinin görev ve sorumluluğunda olduğunu belirtir. Muayene sonrasında hastaya herhangi bir görmeye yardımcı gerecin önerilmesi durumunda, bu ürünlerin hazırlanması ve satılması optisyenlerin görev ve sorumluluğundadır. Bireyin ve toplumun görme sağlığını doğrudan ilgilendiren bu görevin sağlıklı biçimde yerine getirilebilmesi açısından optisyenlerin hukuki düzenlemelere ihtiyaç duyması kaçınılmazdır.

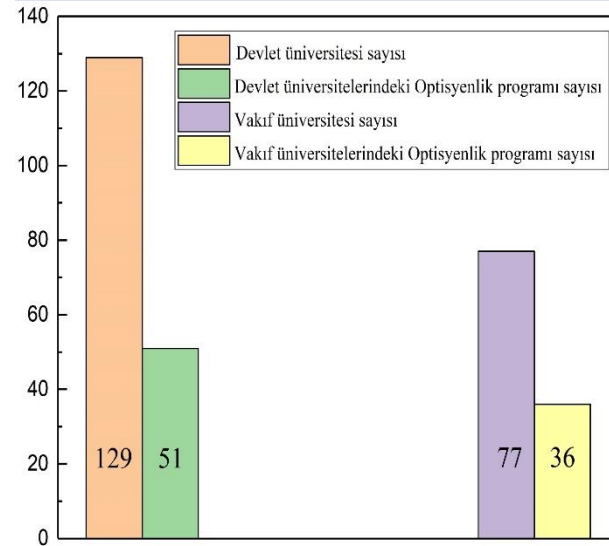
Türkiye'de Optisyenlik mesleğine ilişkin ilk yasal düzenleme 30 Aralık 1940 tarihinde yapılmıştır (3958 sayılı kanun). 3958 sayılı Gözlükçülük Hakkında Kanun'a uygun olmak üzere 2 Ocak 1941 tarihinde 103 gözlükçü ruhsatlandırıldı. 1951 yılına kadar 64 gözlükçü için daha ruhsatlandırma işlemi yapılarak 167 gözlükçü 18 milyonluk topluluğa hizmet vermeyi sürdürdü (Özdemir ve Kabak, 2018). Ancak Optisyenlik mesleğini yapabilmek için üniversite bünyesinde herhangi bir eğitim alıp belgelendirme zorunluluğu bulunmamaktaydı. Bu durum mesleğin gelişimini yavaşlatarak bazı hatalı uygulamalara neden olabiliyordu. Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) 1989 yılında aldığı karar ile Optisyenlik eğitiminin ön lisans seviyesinde verilmesinin yolu açıldı. Böylece 1992 yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde ilk kez Optisyenlik programına öğrenci kabul edildi. 2004 senesine kadar 700 kişi eğitimini tamamlayarak mesleğini icra etmeye başlamış olsa da yasal düzenlemelerdeki aksaklıklardan dolayı optisyen unvanını kullanamamışlardır. 2004 yılında yayımlanan 5193 sayılı yasa mesleki tanımı, görevi ve sorumluluklarını açıkça belirtir. Buna göre, "Optisyenlik alanında en az ön lisans seviyesinde mesleki eğitim ve öğretim veren yükseköğretim mezunu kişi" optisyen unvanı almaya hak kazanır (5193 sayılı kanun). Bu tanımlama ile birlikte hem devlet hem de vakıf üniversitelerinin çatısı altındaki Optisyenlik programlarının sayısı artmıştır. Bu çalışmada 2018 ile 2022 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından Türkiye'de bulunan üniversitelerdeki Optisyenlik programlarına tanımlanan öğrenci sayıları ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) Başkanlığı tarafından bu programa yerleştirilen ve kayıt yaptıran öğrenci sayıları incelendi.

Materyal ve Yöntem

Yükseköğretim Kurumlar Sınavı (YKS), ÖSYM Başkanlığı tarafından Temel Yeterlilik Testi (TYT) ve Alan Yeterlilik Testi (AYT) olmak üzere iki aşamalı olarak gerçekleştirilir. Optisyenlik programında eğitim almayı hedefleyen bir aday, üniversitelerin taban puanının üzerinde bir TYT puanına sahip olması gerekir. Bu çalışmada, üniversitelerin Optisyenlik programlarına tanımlanan kontenjan sayıları ÖSYM tarafından yayımlanan raporlardan aktarıldı. Sınav sonrasında ÖSYM tarafından yapılan yerleştirmeler de farklı bir raporda yayımlanır. Hem kontenjan hem de yerleştirme sonuçlarını içeren raporlara ÖSYM'nin web sayfasından kolayca erişilebilir (ÖSYM, 2023). Her iki rapor Microsoft Office paketindeki Excel yazılımı ile incelendi ve istatistiki verileri oluşturuldu. Grafikler ise Origin 2017 yazılımı ile çizildi.

Bulgular ve Tartışma

YÖK Program Atlası (YÖK ATLAS, 2023) 2022 yılı verilerine göre Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) sınırlarında eğitim veren 129 devlet ve 77 vakıf üniversitesi bulunmaktadır. 51 devlet üniversitesi Optisyenlik programında eğitim vermektedir. 36 vakıf üniversitesi de farklı çatılar altında Optisyenlik programında eğitimi sürdürmektedir. 206 üniversite arasında 87 üniversitede verilen Optisyenlik eğitimi görseli Şekil 1'de paylaşıldı.

Şekil 1. Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) sınırlarında eğitim veren üniversitelerin sayısı ve Optisyenlik programı bulunan üniversitelerin sayısı

Figure 1. The number of universities providing education in the border of Turkey and the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) and the number of universities offering the Opticianry courses

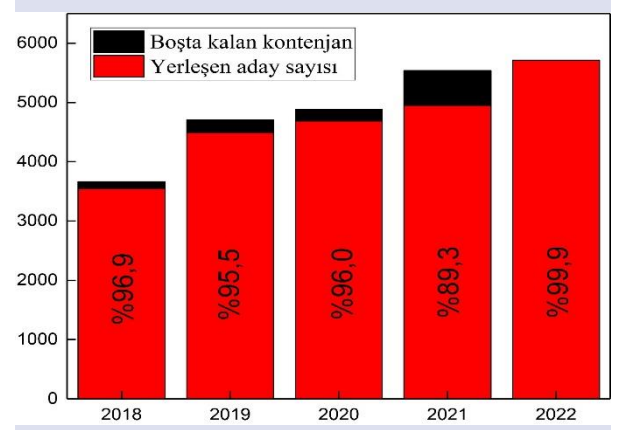
Bu çalışmanın inceleme aralığı göz önüne alındığında 2018 yılında Optisyenlik programları için toplam 3663 kişilik kontenjan tanımlandı. ÖSYM'nin ilk yerleştirme sonuçlarına göre 3550 aday bu programa yerleştirildi. İlk yerleştirmelerde %96,9 oranında doluluk sağlandı ancak boş kalan kontenjanlar için ek yerleştirme başvuruları alındı. İkinci yerleştirmeden sonra 3595 aday 2018 yılı itibarıyla Optisyenlik programlarına yerleşmiş oldu. Böylece doluluk oranı %98,1 olarak hesaplandı.

2019 yılında Optisyenlik programları için tanımlanan kontenjan sayısı 4704'tür. İlk yerleştirme sonuçlarına göre 4492 aday programa yerleşmeye hak kazandı. %95,5 doluluk oranı ilk yerleştirmeler göz önüne alındığında bir önceki yılın gerisinde kaldı. Ek yerleştirme başvuruları alındıktan sonra açıklanan veriler ise doluluk oranının daha da gerilediği gösterdi. Buna göre 2019 yılı ek yerleştirme sonuçlarında Optisyenlik programlarına 4148 aday yerleştirildi. Böylece doluluk oranı %88,1 olarak hesaplandı. İlk tercih döneminde kayıt hakkı kazanan pek çok adayın kayıt yaptırmadığı sayısal verilerde açıkça görülmektedir. Dünya genelinde etkisi gösteren pandemi sürecinin neden olduğu uzaktan eğitimin doluluk oranlarını olumsuz etkilediği düşünüldü.

2020 senesinde tanımlanan 4882 kişilik kontenjana 4687 adayın yerleştirildiği görüldü. Bu durum %96,0 doluluk oranıyla Optisyenlik programlarına ilginin azalmadığının bir göstergesi olarak düşünülebilir. Ancak ek yerleştirme sonuçları toplamda 4559 adayın yerleştiğini gösterdi. %93,3 doluluk oranına ulaşılsa da ilk yerleştirme sonucunda adayların kayıt yaptırmadığı/yaptıramadığı sonucuna varıldı.

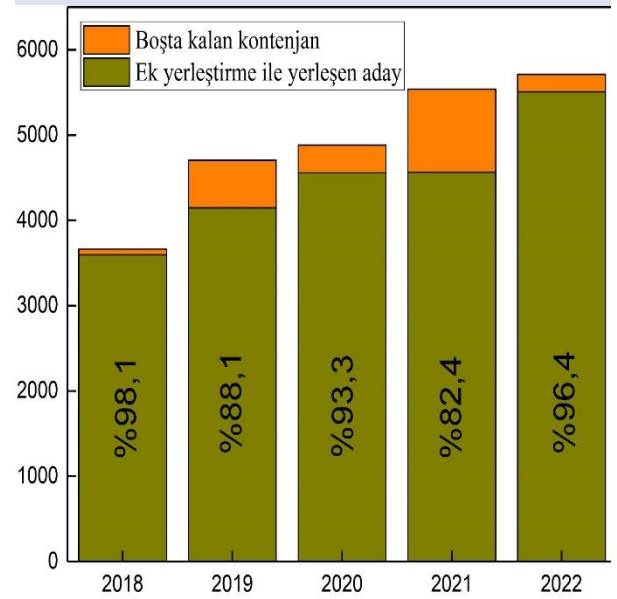
2021 yılında Optisyenlik programlarına 5537 kişilik kontenjan tanımlandı. İlk yerleştirme sonuçlarına göre 4949 adayın bu programa yerleştiği görüldü. %89,3 tercih edilme oranıyla ilk yerleştirmelere arasında en düşük değere sahip olduğu bulundu. Yapılan ek yerleştirme çalışması sonrasında 4564 adayın programa yerleştiği görüldü. %82,4 doluluk oranıyla Optisyenlik programlarına 2018 senesinden bu yana en düşük değer elde edildi.

2022 yılında ise 5711 kişilik tanımlanan kontenjana talebin hangi oranda olacağı merak konusuydu. İlk yerleştirme sonuçlarına göre 5709 aday Optisyenlik programlarına yerleştirildi ve bu çalışma sınırlarında en yüksek oran olan %99,9'a ulaşıldı. Kesin kayıtlar sürecinde ortaya çıkan boş kontenjanlar için yapılan ek yerleştirmede 5506 adayın Optisyenlik programlarına yerleştiği görüldü. Böylece son doluluk oranı %96,4 olarak hesaplandı. 203 adayın kayıt hakkı olmasına rağmen bu yönde bir tercihte bulunmadığı görüldü. İlk yerleştirmelerde ilgili sayı veriler Şekil 2, ek yerleştirme sürecindeki sayısal veriler ise Şekil 3 ile gösterildi.

Şekil 2. Optisyenlik programlarına tanımlanan kontenjan sayıları ile ilk yerleştirme sonuçlarına göre Optisyenlik programına yerleşen adayların sayıları

Figure 2. The number of quotas defined for the Opticianry programs and the number of candidates placed in the optician program according to the results of the first appointment

Şekil 3. Optisyenlik programlarına tanımlanan kontenjan sayıları ile ek yerleştirme sonuçlarına göre Optisyenlik programına yerleşen adayların sayıları

Figure 3. The number of quotas defined for the Opticianry programs and the number of candidates placed in the optician program according to the results of the appointment

ÖSYM'nin puan hesaplama yönteminde değişikliğe gitmesinden dolayı sadece 2022 senesi verileri ayrıntılı olarak incelendi. Geçmiş senelerde uygulanan taban puan uygulaması 2022 yılında kaldırılmıştır. Buna göre, Optisyenlik programları için 3286 devlet ve 2421 vakıf üniversitesinde olmak üzere toplam 5707 kontenjan tanımlanmıştır. Tüm aday yerleştirme süreci göz önüne alındığında en yüksek puanın 470,41044, en düşük puanın ise 196,67485 olduğu bulundu. En yüksek ve en düşük puanın vakıf üniversiteler için tanımlanan kontenjanlara yerleşen adaylara ait olduğu görüldü.

Sonuç

ÖSYM verilerinden elde edilen sonuçlar her sene Optisyenlik programlarına olan ilginin arttığı bir göstergesidir. Türk-Optisyen Gözlükçüler Birliği (TOGB) verilerine göre 2019 yılında 5735 kayıtlı Optisyen/Gözlükçü bulunmaktayken, 2020 yılında 6482, 2021 yılında 7584, 2022 yılında 8916 ve 2023 senesinde ise 9564 kayıtlı üyenin bulunduğunu açıkladı. ÖSYM verilerine göre mevcut kayıtlı sayıya ulaşmak için sadece 2 senenin yeterli olduğu açıktır.

TOGB verileri, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileriyle ilişkilendirildiğinde 2019 senesinde 14556 kişiye bir Optisyenlik mağazası düşerken, 2020 senesinde 12980, 2021 senesinde 11165 ve 2022 senesinde ise bu sayının 9564 olduğu görüldü. 2023 yılına ilişkin nüfus verileri çalışmanın hazırladığı süreçte yayınlanmadığı için güncel oran paylaşılammıştır. Optisyenlik programlarına gösterilen ilgi günümüzde heyecan yaratsa da gelecek süreçte Mesul Müdür enflasyonuna neden olarak meslekte çalışma oranında azalmaya neden olabilir.

TOGB verilerinin sadece Optisyenlik mağazasında görev yapacak üyelerden oluştuğu göz önünde tutulmalıdır. Optisyenlik programlarından mezun olan kişiler mercek işleme yapan firmalarda üretim alanında, optik alanında hizmet veren ulusal/uluslararası firmalarda ise temsilci, satış personeli veya yönetici gibi pozisyonlarda da görev alabildiği hatırlanmalıdır. Henüz sınırlı sayıda olsa da kamu alanında Optisyen görevlendirmeleri bulunmaktadır. İlerleyen süreçte artan mezun sayısının mesleğin ihtiyaçlarının çok üzerine çıkacağı ön görülmektedir. Üretim, satış, pazarlama ve kamu alanında görevlendirme gibi seçeneklerin sayısının artırılması hem iş kolunun gelişimi hem de mezun kişilerin meslekte çalışma oranına olumlu katkı yapacağı düşünülmektedir.

Tüm bu sayısal veriler ve mevcut durum göz önüne alındığında, adayların tercih yaparken Optisyenlik mesleğinin kariyer hedefleriyle uyumlu olup olmadığını dikkatlice sorgulamalıdır.

Kaynaklar

3958 sayılı kanun, 1940. Erişim adresi:

<https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/149,155507pdf.pdf?0>

5193 sayılı kanun, 2004. Erişim adresi:

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5193.pdf>

Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM), 2023. Erişim adresi:

<https://www.osym.gov.tr/TR,25348/2023.html>

Özdemir, E. Kabak, S. (2018). Gözlükçülüğün Tarihsel Gelişimi ve Türkiye'de Gözlük Sektörü. İstanbul Ticaret Odası İstanbul Düşünce Akademisi Yayınları. Erişim adresi:

<https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/dokuman/gozlu-ukculugun-tarihsel-gelisimi-ve-turkiye-de-gozluk-sektoru/567>

Scheiman, M., Rouse, M. W., 2006 Optometric Management of Learning-related Vision Problems, Mosby Elsevier. ISBN: 9780323029650

YÖK ATLAS, 2023. Erişim adresi:

<https://yokatlas.yok.gov.tr/onlisans-program.php?b=49000>